

Justitiedepartementet
ju.remissvar@regeringskansliet.se
ju.L6@regeringskansliet.se

Er ref Ju2025/00072

2025-04-28

Remissyttrande av delbetänkandet Några frågor om grundläggande fri- och rättigheter (SOU 2025:2)

Sveriges Jordägareförbund (förbundet) har tagit del av promemorian och har följande att framföra.

2023 års fri- och rättighetskommitté har haft i uppdrag att som en del av sitt arbete utreda vilka generella förutsättningar som bör gälla för att en inskränkning i egendomsskyddet och näringsfriheten ska vara godtagbar. Frågan är central för landets markägare samt jord- och skogsbrukare.

En viktig del av egendomsskyddet är att om pågående markanvändning ska upphöra eller avsevärt försvåras måste konstitutionella bestämmelser och principer vara uppfyllda. Det måste finnas ett angeläget intresse, det måste finnas objektiva skäl för inskränkningen och inskränkningen ska inte kunna uppnås på ett mindre ingripande sätt samt det allmänna måste vinna mer än vad den enskilde förlorar på inskränkningen. Därtill måste inskränkningen grundas på ett uttryckligt och tydligt lagstöd. Det finns ett konstitutionellt krav att tolka och tillämpa befintliga bestämmelser i överensstämmelse med grundlagen som sätter gränser för tillämpning av underordnad lagstiftning.

Dessa krav uppfylls inte idag. Över längre tid har det skett ett flertal förskjutningar i tillämpning av lagstiftning och ny rättspraxis, vilket lett till inskränkningar i förfogandet av mark för den enskilde markägaren på ett sätt som inte bör vara förenligt med ett rättssäkert egendomsskydd. Omfattningen på skyddet av skog, inskränkningar i brukande på grund av artskydd och ersättning till markägare är några av de vanligaste förekommande problemen.

Bristen på grundlagskultur ha gått så långt att den nu måste kompenseras genom tydligare krav på direkt lagstöd vid rådighetsinskränkningar, objektiva avvägningar

som tar hänsyn till alla samhällsintressen och tydligare krav på tillräckliga proportionalitetsavvägningar. Särskilt gäller detta vid tillämpning av Miljöbalken.

Det finns inte längre någon garanti för att pågående markanvändning skyddas genom grundlagen och det finns ingen garanterad ersättningsrätt vid inskränkningar i förfogandet. Förväntningarna på att fri- och rättighetskommittén skulle hitta lösningar på detta dilemma har varit höga. Det faktum att inga förslag presenteras kan inte ses som något annat än ett stort misslyckande och en stor besvikelse.

Förbundet beklagar att kommittén misslyckats i sitt arbete gällande egendomsskyddet. Faktum kvarstår att markägarna fortsättningsvis måste bedriva sin verksamhet med bristande förutsägbarhet, osäkerhet och de kostnader och ekonomiska förluster som följer med ett rättsosäkert och dåligt fungerande skydd för äganderätten.

Förbundet uppmanar regeringen att skyndsamt utreda alternativa lösningar för att lösa den problematik som beskrivits i detta yttrande.

Sveriges Jordägareförbund

Anders Grahn
Generalsekreterare